

АНОТАЦІЯ

Назва дисципліни/освітнього компоненту	Психологія праці
Компонент освітньої програми	Вибірковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	3,0 кредити / 90 годин
Вид підсумкового контролю	Залік
Мова викладання	Українська
Викладач	НЕМЕШ Олена Миколаївна доктор психологічних наук, професорка кафедри вікової та педагогічної психології
CV викладача (in) на сайті кафедри	https://psuhologia.rshu.edu.ua/kafedra/kafedra-vikovoï-ta-pedahohichnoi-psykholohii/sklad-kafedri/86-personaliyi
E-mail викладача:	olena.nemesh@rshu.edu.ua

Мета навчальної дисципліни «Психологія праці» загальна теоретична підготовка студентів у галузі психології праці, яка слугуватиме основою для їх практичної роботи, пов'язаної з наданням кваліфікованої психологічної допомоги особистості у процесі її професійного самовизначення, вибору професії, професійному відборі/доборі, працевлаштуванні.

Завдання навчальної дисципліни «Психологія праці» забезпечують: вивчення характеристик трудової діяльності; вивчення професійно важливих якостей суб'єктів праці; дослідження функціональних станів людини у праці; удосконалення й підвищення ефективності та безпеки праці; опанування системи знань про психологічні особливості і закономірності професійного становлення та особистісного зростання майбутніх фахівців; ознайомлення з основами психологічного професієведення (принципами, методами психологічного вивчення окремих професій, класифікацією професій); вивчення психологічних аспектів професійного самовизначення і професійної ідентичності особистості; формування у процесі засвоєння професійно важливої інформації професійно важливих навичок з оптимізації функціональних станів суб'єктів праці (подолання професійного стресу, дезадаптації тощо); ознайомлення з психологією профілактики травматизму та аварійності, психологією мотивації професійної діяльності; освоєння методик вивчення психічних процесів, станів і властивостей, що проявляються у трудовій діяльності.

В результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен:

знати: Вивчення навчальної дисципліни передбачає засвоєння студентами знань про: професійне становлення та зростання особистості; психологічне професієведення (принципи, методи психологічного вивчення окремих професій, класифікація професій); методики вивчення психічних процесів, станів і властивостей, що проявляються у трудовій діяльності; профілактику травматизму та аварійності, психологію мотивації професійної діяльності; понятійний апарат психології праці як галузі психологічної науки; психологічну характеристику праці як одного з найголовніших видів діяльності людини; систему наукових понять і науково упорядкованих базових уявлень про всі істотні аспекти активності людини як суб'єкта праці (як виробника матеріальних цінностей, інформації, корисних дій з обслуговування людей, а також управління соціальними процесами); методи психології праці; закономірності психіки в різноманітних видах активності людини, що проявляються у трудовій діяльності; мотиви, що спонукають до трудової діяльності; основи здійснення професіографічного аналізу різних видів трудової діяльності.

вміти: застосовувати теоретичні знання до розв'язання практичних проблем виробництва, професії, соціально-професійного самовизначення молоді; здійснювати практичне професіографування з метою раціоналізації праці, профвідбору/профдобору, профорієнтації та профнавчання; проводити емпіричні дослідження з метою вивчення міграції робочих кадрів, динаміки працездатності, виробничого травматизму; здійснювати розробки-рекомендації щодо вдосконалення і підвищення ефективності роботи працівників як в індивідуальній, так і спільній діяльності; формувати правильне ставлення до праці; формувати у майбутніх суб'єктів праці психологічну готовність і здатність працювати, керуючись не лише «інтересом», але й «завданням», що є найважливішою умовою успішної професійної адаптації особистості до різних сфер практики (народного господарства, освіти, охорони здоров'я та ін.).

Згідно вимог освітньо-наукової програми здобувачі вищої освіти у процесі вивчення вибіркової компоненти можуть набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК05. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК08. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК12. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовою як усно, так і письмово, поважати різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

- СК01. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК03. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК05. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Освітньо-науковою програмою передбачено досягнення наступних *програмих результатів навчання (ПР)*:

ПР01. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР02. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР04. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР06. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР07. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика психології праці.

Тема 1. Психологія праці в системі наукового знання

Поняття роботи, її плюси та мінуси. Безробіття. Праця, її плюси та мінуси.

Поняття про психологію праці. Взаємозв'язок психології праці з іншими дисциплінами. Сфера застосування психології праці. Основні цілі психології праці. Головні завдання психології праці. Предмет, об'єкт та суб'єкт психології праці. Вплив психології праці на виробництво.

Історія становлення психології праці як самостійної дисципліни. Два основних етапи розвитку знання про людський фактор. Система оптимізації трудових дій Ф.Тейлора. Період «інтелектуалізації». «Основи психотехніки» Г.Мюнстенберга. Формування нового напрямку психології праці - організаційної психології.

Практичне застосування психології праці. Психологічна служба. Посада психолога в організації. Посадові обов'язки організаційного психолога. Принципи відбору персоналу. Методи відбору кандидатів. Кадрова політика. Фактори дискримінації. Правила поведінки при прийомі на роботу.

Методи та інструменти психології праці. Експериментальні та неекспериментальні методи. Природний та лабораторний експеримент. Спостереження, хронометраж. Самоспостереження. Аналіз продуктів трудової діяльності. Опитування. Анкетування. Метод експертних оцінок. Метод анамнезу. Тестування, типи тестів. Вимоги до результатів організаційних досліджень.

Тема 2. Психологічні проблеми формування професійних кадрів.

Професійна орієнтація. Основні форми профорієнтації. Професійна самоорієнтація. Чинники професійної орієнтації. Професійна самоідентифікація. Професійне навчання, кризові стадії процесу. навчання особистості. Фактори, що впливають на прискорення процесу навчання.

Професійна консультація. Оптанти. Основні функції професійної консультації. Етапи професійної консультації. Мета професійної консультації. Інформування про різні спеціальності. Професійна придатність. Етапи процесу формування професійної придатності. Профвідбір. П'ять категорій тестів, які використовуються при профвідборі. Значимі властивості особистості. Відповідальність.

Професійна адаптація. Ресоціалізація. Чотири етапи проведення процесу безболісної адаптації працівника. Елементи професійної самоідентифікації. Адаптивна та неадаптивна професійна поведінка.

Професіоналізація. Стадії професіоналізації.

Організаційний розвиток. Типи та способи організаційного розвитку. Фактори прихильності до організації. Типи прихильності організації. Неформальні групи всередині організації. Згуртованість групи.

Змістовий модуль 2. Прикладні проблеми сучасної психології праці.

Тема 3. Психологія управління

Трудовий колектив. Функції трудового колективу. Психологічні особливості трудової діяльності. Характер праці людини. Індивідуальний стиль трудової діяльності. Вкладена праця. Групова динаміка. Корпорація. Корпоративність. Виробнича етика. Професійна позиція. Потреби і здібності у виробничому колективі.

Керівництво. Демократичний, авторитарний та ліберально - анархічний стиль управління. Трудовий пост в організації. Посада, важливі компоненти. Психологія управління. Предмет психології управління. Етика керівника. Морально-психологічні якості керівника. Основні завдання керівника.

Професійний конфлікт. Конфлікт. Психологічна напруженість. Види конфліктів. Стадії конфлікту. Динаміка конфлікту: характеристика етапів. Професійні конфлікти. Шляхи вирішення професійного конфлікту.

Девіантна поведінка на підприємстві. Девіація. Алкоголізм (стадії та види). Основні збитки від алкоголізму. Наркоманія і робота. Стадії наркоманії. Ознаки, що визначають наркомана. Крадіжка на підприємстві, причини що їх обумовлюють. Невиконання обов'язків. Грубість у виробничому процесі. Псування устаткування.

Психологія споживача. Методи дослідження психології споживача. Проективні методики, що дозволяють дізнатися реальне ставлення клієнта до товарів або послуг. Характер і призначення реклами. Характерні особливі риси реклами. Обіцянки реклами. Ідентифікація торгової марки. Вивчення ефективності рекламних кампаній. Аспекти продукції, що впливають на споживача. Мотиви поведінки споживачів. Особистісні фактори, що впливають на споживача.

Тема 4. Трудова мотивація

Поняття мотивації. Позитивною та негативна мотивація. Американський менеджмент. Теорії мотивації. Теорія Мак-Клелланда про потребу в досягненнях. Теорія ієрархії потреб А.Маслоу. Теорія ERG К.Алдерфера. Двофакторна теорія Ф.Герцберга. Теорія характеристик роботи Дж. Р.Хекмана і Р.Олдхема. Когнітивні теорії мотивації праці. Теорія справедливості Дж.С.Адамса. Теорія постановки цілей Е.Локе та Г.Ламата.

Задоволеність роботою. Особистісні якості, що впливають на задоволеність роботою. Основними критеріями задоволеності працівника працею. Поведінка працівника у зв'язку з задоволеністю працею. Мотивація, задоволеність працею і заробітна плата. Фактори залучення до трудового процесу. Фактори, що впливають на залученість до роботи.

Трудова мобільність. Кар'єрна та професійна мобільність. Вертикальна (вертикальна низхідна мобільність, вертикальна висхідна мобільність). Горизонтальна мобільність.

Тема 5. Психологічні питання безпеки праці.

Поняття фізіології праці. Історія становлення фізіології праці як самостійної дисципліни. Фізіологічні принципи раціоналізації праці. Види трудових процесів. Трудова дія, її види. Раціоналізація робочих рухів. Фактори виробничого середовища. Працездатність, її стадії. Втома. Естетичні характеристики роботи. Роль кольору і музики в естетизації виробництва. Екстремальні і незвичайні умови праці. Напруженість праці.

Умови праці. Розташування організації. Освітленість. Критерії, які можна можна оцінити характер роботи.

Техніка безпеки. Охорона праці. Види порушень безпеки праці. Право працівників в рамках безпеки праці. Основні фактори, що впливають на безпеку праці. Профілактика нещасних випадків. Уникнення нещасних випадків на виробництві.

Тема 6. Умови професійної діяльності та ефективності праці

Поняття ергономіки. Історія становлення ергономіки як самостійної дисципліни.. Предмет ергономіки. Методологічна база ергономіки. Мета ергономіки. Надійність людини. Робоче місце. Типи напруженості. Монотонність. Автоматизм. Заходи по боротьбі з монотонністю. Умови праці. Психофізіологічні основи ергономіки. Плюси і мінуси машин на виробництві.

Робота як джерело стресу. Стрес, види стресу. Психологія професійного здоров'я. Основними причинами та форми прояву виробничих стресів. Профілактики стресів і способи боротьби з їх наслідками. Індивідуальні підходи до запобігання стресів.

Психологічні аспекти соціально-трудової реабілітації хворих та людей з інвалідністю. Реабілітація. Основні види реабілітації інвалідів. Законодавчо закріплене ставлення до людей з обмеженими можливостями. Соціальна реабілітація. Заходи, спрямовані на реабілітацію людей з інвалідністю. Дизайн органів управління для людей з інвалідністю.